

מבט לאיראן
20 ביוני - 3 ביולי 2016
ד"ר רז צימט

עיקרי הדברים

- ✓ שר החוץ, מחמד-ג'ואד זריף (Mohammad Javad Zarif), העביר את סגנו לענייני ערב ואפריקה מתפקידו ומינה במקומו את דובר משרד החוץ. ההעברה עוררה ספקולציות בנוגע לשינויים צפויים במדיניותה האזורית של איראן, ובמיוחד ביחס למשבר בסוריה.
- ✓ התקשורת האיראנית דיווחה, כי מפקד כוח קדס של משמרות המהפכה, קאסם סלימאני (Qasem Soleimani), שב לאזור דרום חלב בעקבות החרפת הקרבות באזור. הגעתו של סלימאני קשורה, ככל הנראה, לקרבות שהתחוללו במרחב הכפרי שמדרום לחלב בין צבא סוריה לצבא אלפתח בהובלת ג'בהת אלנצרה.
- ✓ מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי של איראן קיים בשבוע שעבר ביקור במוסקבה לצורך פגישות עם בכירים רוסיים בנוגע להתפתחויות בסוריה.
- ✓ בנאום לציון ארבעים יום למותו של פעיל חזבאללה, מצטפא בדר אלדין, הודה מנהיג חזבאללה, חסן נצראללה, כי חזבאללה מקבל את תקציבו מאיראן, כשם שהוא מקבל ממנה את הטילים באמצעותם הוא מאיים על ישראל. בתגובה לכך אמר דובר משמרות המהפכה, כי תמיכת איראן במאבק נגד ישראל אינה סוד.
- ✓ ב-1 ביולי 2016 צוין באיראן "יום ירושלים העולמי". ערב יום ירושלים קראו בכירים איראנים לאזרחים להגיע בהמוניהם לתהלוכות המתקיימות במרכזי הערים.
- ✓ איראן גינתה בחריפות את החלטת בחרין לשלול את אזרחותו של איש הדת השיעי הבכיר, שיח' עיסא קאסם בטענה שניצל את אזרחותו כדי "לשרת אינטרסים זרים" ולהטיף לבדלנות ולאלימות.

כללי

■ שר החוץ, מחמד-ג'ואד זריף (Mohammad Javad Zarif), העביר ב-19 ביוני 2016 את סגנו לענייני ערב ואפריקה, חסין אמיר-עבדאללהיאן (Hossein Amir Abdollahian), מתפקידו ומינה במקומו את דובר משרד החוץ, חסין ג'אברי אנצארי (Hossein Jaber Ansari). עבדאללהיאן ריכז בשנים האחרונות את המגעים, שניהל משרד החוץ האיראני מול המערכת האזורית והבינלאומית בנוגע למשבר בסוריה. עבדאללהיאן היה מעורב גם במגעים לפתרון המשבר הנמשך בתימן. הוא נחשב לבעל עמדות ניציות במשרד החוץ. העברתו מתפקידו עשויה להעיד על חילוקי דעות בצמרת הממשל האיראני בנוגע למדיניותה האזורית של איראן, במיוחד מול סוריה, או על כוונת שר החוץ לנסות ולהגביר את מעורבות משרד החוץ בטיפול בסוגיה הסורית.

- גורמים המזוהים עם הימין הרדיקלי באיראן מתחו ביקורת על העברת עבדאללהיאן מתפקידו. בהודעה, שפרסמה אגודת בסיג' הסטודנטים בשש אוניברסיטאות בטהראן נכתב, כי החלפת עבדאללהיאן מחלישה את "חזית ההתנגדות" ומהווה כניעה ללחץ מצד הלובי האמריקאי וחלק ממנהיגי ערב להחליפו בשל עמדותיו "המהפכניות והאנטי-אימפריאליסטיות" (בסיג' ניז, 20 ביוני 2016).
- יו"ר ועדת המג'לס למדיניות חוץ ולביטחון לאומי, עלאא' אלדין ברוג'רדי (Alaeddin Boroujerdi), מתח, אף הוא, ביקורת על העברת סגן שר החוץ מתפקידו. הוא אמר, כי הועדה שבראשותו אינה שבעת רצון מההחלטה להעביר את סגן השר "היעיל" מתפקידו, אך הדגיש, כי לא צפוי שינוי במדיניותה האיזורית של איראן, במיוחד בנוגע לתמיכתה ב"חזית ההתנגדות" (מהר, 21 ביוני 2016).
- שר החוץ זריף אמר בתגובה לטענות בנוגע להעברת סגנו מתפקידו, כי ההחלטה בעניין זה התקבלה כבר לפני מספר חודשים. הוא דחה מכל וכל את הטענות לפיהן ההחלטה התקבלה כתוצאה מלחץ חיצוני על איראן וטען, כי טענות אלה מחלישות את "מחנה ההתנגדות" ומהוות עלבון עבור איראן (איסנ"א, 21 ביוני 2016).
- בפגישה עם משפחות לוחמי משמרות המהפכה ולוחמים אפגאנים, שנהרגו בסוריה, אמר המנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי, כי המטרה המרכזית שבהקמת דאעש ובפעילותו בעיראק ובסוריה היתה להביס את איראן, אך בזכות עוצמת המשטר האיראני, נבלם הארגון.
- ח'אמנהאי גינה את החלטת שלטונות בחרין לשלול את אזרחותו של איש הדת השיעי הבכיר, שיח' עיסא קאסם (Sheikh Issa Qassim, ראה להלן), ואמר, כי הפגיעה בו רק תגביר את מאבק הצעירים בבחרין נגד הממשלה (תסנים, 25 ביוני 2016).

נאום ח'אמנהאי בפני משפחות הרוגי משמרות המהפכה (פארס, 25 ביוני 2016)

- עלי סעידי (Ali Saedi), נציג המנהיג העליון במשמרות המהפכה, תקף בריאיון לרשת הטלוויזיה האיראנית בערבית אלעאלם (al-Alam), את ערב הסעודית והצדיק את נוכחותם של "יועצים" איראנים בסוריה ובעיראק. סעידי אמר, כי ערב הסעודית היא זו שמתערבת צבאית בתימן ובבחרין ומסייעת

לקבוצות הטרור בסוריה, בעוד שמעורבות איראן מוגבלת לייעוץ למדינות המבקשות זאת ממנה. הוא ציין, כי אם ערב הסעודית תסיר את ידיה מעל העם העיראקי וישראל בעיראק ביטחון, לא יהיה עוד צורך בנוכחותו של מפקד כוח קדס של משמרות המהפכה, קאסם סלימאני, במדינה זו. הוא הוסיף, כי אין בכונת איראן לפגוע בסונים בעיראק אלא לסייע לכוחות העיראקים במאבקם בטרור (פרדא ניוז, 19 ביוני 2016).

■ בהרצאה, שנשא ב-21 ביוני 2016 באקדמיה הדיפלומטית הבינלאומית בפאריס, אמר שר החוץ, מוחמד ג'ואד זריף (Mohammad Javad Zarif), כי כינון שלטון פדרלי אינו הפתרון למשבר בסוריה. הוא ציין, כי איראן תומכת בפתרון מדיני למשבר במדינה וכי אין להתמקד רק בשאלת עתידו של הנשיא אסד. בהתייחסו להתפתחויות בבחרין אמר זריף, כי איראן מוטרדת מהמצב במדינה זו בה קבוצת מיעוט מדכאת את הרוב. האופוזיציה בבחרין אינה מעוניינת, לדבריו, להפיל את הממשלה, אך הצעדים בהם נוקט המשטר בבחרין חוסמים את הדרך לפתרון פוליטי במדינה (פארס, 25 ביוני 2016).

■ בריאיון נרחב, שהעניק לסוכנות הידיעות מהר (Mehr, 25 ביוני 2016) לרגל "יום ירושלים העולמי", שצוין בסוף השבוע שעבר באיראן, דן אירג' מסג'די (Iraj Masjedi), יועצו הבכיר של מפקד כוח קדס של משמרות המהפכה, בהתפתחויות באיזור. מסג'די אמר, כי מפקד כוח קדס, קאסם סלימאני, הוא האחראי למימוש המדיניות, הסיוע והתמיכה הצבאית של איראן בעיראק. הוא ציין, כי בבתים עיראקים רבים ניתן לראות את תמונתו של סלימאני תלויה לצד תמונותיהם של אנשי דת וכי הדבר מעיד על הקשר העמוק, שבין העיראקים למפקד כוח קדס, המבוסס על תמיכת איראן בעם העיראקי.

אירג' מסג'די (מהר, 25 ביוני 2016)

■ יועצו של סלימאני הביע תקווה, כי המאבק נגד הארגונים התכפיריים בעיראק יוכרע בעתיד הקרוב בזכות מאמץ משותף של ממשלת עיראק, צבא עיראק והמיליציות השיעיות ובתמיכת איראן. הוא העריך, כי המאבק נגד ארגונים אלה בסוריה עשוי לדרוש זמן רב יותר, אך תהליך היחלשותם יימשך גם שם.

■ מסג'די התייחס לחשיבות "יום ירושלים העולמי" ואמר, כי יום זה מסמל את החייאת הערכים האסלאמיים בנוגע למאבק נגד הציונות ואת חובתם של כלל המוסלמים והאיראנים לממש את "שליחותם המהפכנית והאסלאמית". הוא ציין, כי מהות המשטר והמהפכה האסלאמית היא תמיכה במוסלמים, במדוכאים ובלוחמים הנאבקים נגד הדיכוי, הציונות והאימפריאליזם.

■ מסג'די נשאל לגבי היחסים בין איראן לחמאס והשיב, כי חמאס ראויה ליחס של כבוד כאחת התנועות המהפכניות והפלסטיניות הפועלות נגד הציונים. הוא ציין, כי לאחר פרוץ מלחמת האזרחים בסוריה אימצה חמאס מדיניות, שלא עלתה בקנה אחד עם עמדת איראן, והדבר הביא להתקררות היחסים ביניהן, אך כעת היחסים בין טהראן לחמאס השתפרו.

מעורבות איראן בסוריה ובלבנון

■ לפחות ארבעה לוחמי משמרות המהפכה נהרגו בשבועיים האחרונים בסוריה.

■ התקשורת האיראנית דיווחה (מהר, 20 ביוני 2016), כי מפקד כוח קדס של משמרות המהפכה, קאסם סלימאני (Qasem Soleimani), שב בראשית השבוע שעבר לאזור דרום חלב שבסוריה בעקבות החרפת הקרבות באזור. הגעתו של סלימאני לאזור קשורה, ככל הנראה, לקרבות שהתחוללו במרחב הכפרי שמדרום לחלב בין צבא סוריה לצבא אלפתח בהובלת ג'בהת אלנצרה. צבא סוריה, שהסתייע בלוחמי חזבאללה ובפעילי המיליציות השיעיות הנתמכות על-ידי איראן, ניסה להשיב לידיה את השליטה על המרחב. מוקד הקרבות היה בכפר ח'לצה, שמדרום לחלב. הקרבות הסבו אבדות כבדות לכוחות הסורים ולתומכיו. בשבועות האחרונים שהה סלימאני בעיקר באזור העיר פאלוג'ה שבעיראק והשתתף בתיאום המערכה לשחרורה מידי דאעש. בימים האחרונים שב, ככל הנראה, סלימאני לעיראק. בתמונה, שהופצה ברשתות החברתיות (ערוצי טלגרם איראנים, 30 ביוני 2016), נראה סלימאני כשהוא מבקר בביתו של ראש ממשלת עיראק לשעבר, נורי אלמאלכי, לרגל סעודת שבירת צום הרמדאן (אפטאר).

■ שר החוץ האיראני, מחמד ג'ואד זריף (Mohammad Javad Zarif), הכחיש, כי קיימים חילוקי דעות בינו לבין מפקד כוח קדס, קאסם סלימאני, בנוגע למדיניות איראן בסוריה. בהרצאה, שנשא בפני מכון מחקר הולנדי בהאג במהלך ביקורו באירופה, אמר זריף, כי שוחח עם סלימאני וכי שניהם סבורים, שהפתרון למשבר בסוריה הוא מדיני (אלף, 23 ביוני 2016).

סלימאני בסוריה (תאבנאכ, 20 ביוני 2016).

■ עלי שמח'אני (Ali Shamkhani), מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי של איראן, קיים בשבוע שעבר ביקור במוסקבה. במהלך הביקור נפגש שמח'אני, המשמש גם כמתאם הבכיר מטעם איראן לעניינים פוליטיים, צבאיים וביטחוניים עם סוריה ורוסיה, עם שר ההגנה הרוסי, סרגיי שויגו (Sergey Shoygu), עם מזכיר המועצה לביטחון לאומי, ניקולאי פטרושב (Nikolai Patrushev), ועם שליח נשיא רוסיה לענייני המזרח התיכון, אלכסנדר לברנטייב (Alexander Lavrentyev), ודן עימם בהתפתחויות באזור, בעיקר בסוריה, ובסוגיות בילטרליות (מהר, 28 ביוני 2016).

■ עלי אכבר ולאיתי (Ali Akbar Velayati), יועצו לעניינים בינלאומיים של המנהיג העליון, אמר בריאיון עיתונאי, כי הסיוע האיראני מנע את התפרקותה של סוריה. מדינות המערב, ובראשן ארצות-הברית, ניסו, לדבריו, להפיל את ממשלת סוריה, שותפתה האסטרטגית של איראן, כדי לכונן ממשלה, שתממש את מדיניותה הכפויה של ארצות-הברית ושלא תהיה לה בעיה עם ישראל. איראן התנגדה למדיניות זו המנוגדת לאינטרסים האסטרטגיים שלה וללא תמיכתה בממשלת סוריה, זו הייתה מתמוטטת בתוך מספר שבועות או סביר מכך, סוריה הייתה מתפרקת (פארס, 28 ביוני 2016).

■ סגן שר החוץ האיראני לשעבר, חסין שיח' אלאסלאם (Hossein Sheikholeslam), הכחיש, כי איראן שינתה את מדיניותה ביחס לסוריה. שיח' אלאסלאם, ששימש כשגריר איראן בסוריה ומשמש כיום כיועצו לעניינים בינלאומיים של יו"ר המג'לס, אמר, כי יש כאלה הסבורים, שאיראן שינתה את מדיניותה ביחס לסוריה או שנוכחות הרוסים בסוריה פגעה במעמדה של איראן, אך מדובר בספקולציות שגויות. הוא ציין, כי מדיניות איראן בסוריה יציבה וכי השפעתה רק גברה. לפעילות

האווירית הרוסית יש, לדבריו, חשיבות רבה, אך הפעולות הקרקעיות של הצבא הסורי וכוחות ההתנגדות הן בעלות חשיבות רבה יותר (פארס, 20 ביוני 2016).

■ בנאום לציון ארבעים יום למותו של פעיל חזבאללה, מצטפא בדר אלדין, הודה מנהיג חזבאללה, חסן נצראללה, כי חזבאללה מקבל את תקציבו מאיראן, כשם שהוא מקבל ממנה את הטילים באמצעותם הוא מאיים על ישראל. הוא הודה למנהיג איראן, עלי ח'אמנהאי, לממשלת איראן ולנשיא רוחאני על תמיכתם בארגון ואמר, כי בזכות הסיוע האיראני הישיר אין בצעדים, שבנקים לבנונים נוקטים נגד חזבאללה, או בסנקציות האמריקאיות על הבנקים בלבנון כדי לפגוע בהמשך פעילות הארגון (אל-עאלם, 24 ביוני 2016).

קאסם סלימאני ומצטפא בדר אלדין (אלמנאר, 25 ביוני 2016).

■ בעקבות נאומו של נצראללה אמר רמזאן שריף (Ramazan Sharif), דובר משמרות המהפכה, כי אין לאיראן סיבה להיות מודאגת מדברי נצראללה בנוגע לסיוע האיראני לחזבאללה. הוא ציין, כי הציונים והמערב עשו עד היום כל שביכולתם נגד איראן ואין שום דבר נוסף, שביכולתם לעשות.

■ תמיכתה של איראן בפלסטין ובמאבק נגד "המשטר הציוני" אינה סוד, אמר שריף. הוא ציין, כי איראן ביטאה עמדה זו בגלוי בהצהרותיהם של מכוני המהפכה האסלאמית ושל המנהיג העליון וכי "המשטר הציוני" הוא האויב מספר אחד של המדינות המוסלמיות ושל איראן בפרט. הוא הוסיף, כי דברי נצראללה בנוגע לסיוע הכספי האיראני לחזבאללה נועדו גם עבור מדינות ערב, כדי ששליטיה חסרי הניסיון של סעודיה והזרמים התכפיריים יהיו מודעים לתוצאות מאמציהם להפוך את איראן ואת השיעים לאויב מספר אחד של המדינות הערביות והסוניות בשעה ש"המשטר הציוני" הוא עדיין האויב המרכזי (איסנ"א, 26 ביוני 2016).

■ סגן שר החוץ החדש לענייני ערב ואפריקה, חסין ג'אברי אנצארי (Hossein Jaber Ansari), קיים בשבוע שעבר ביקור ראשון בלבנון במהלכו נפגש עם ראש ממשלת לבנון, עם שר החוץ הלבנוני ועם מזכ"ל חזבאללה, חסן נצראללה, ודן עימם בהתפתחויות באזור (תסנים, 28 ביוני 2016).

פגישת אנצארי-נצראללה (תסנים, 28 ביוני 2016).

מעורבות איראן בעיראק

■ דובר משרד החוץ העיראקי, אחמד ג'מאל (Ahmad Jamal), אמר, כי שיתוף הפעולה המודיעיני בין טהראן, מוסקבה, בגדאד ודמשק מילא תפקיד קריטי בשחרור העיר פאלוג'ה. לדבריו, המטה למאבק בטרור, שהקימו איראן, רוסיה, עיראק ורוסיה בבגדאד, סיפק לכוחות הלוחמים מידע חשוב לצורך שחרור העיר מידי דאעש (פארס, 21 ביוני 2016).

מעורבות איראן בזירה הפלסטינית

■ ב-1 ביולי 2016 צוין באיראן "יום ירושלים העולמי". אירועי יום ירושלים מתקיימים מדי שנה מאז שנת 1979 על-פי החלטת מכון המהפכה האסלאמית, איתאללה ח'מיני, ונועדו לבטא את תמיכת איראן והעולם המוסלמי בעניין הפלסטיני ובשחרור ירושלים. ערב יום ירושלים קראו בכירים איראנים לאזרחים להגיע בהמוניהם לתהלוכות המתקיימות במרכזי הערים. בהודעת הסיכום של מארגני יום ירושלים נאמר, כי האומה האיראנית רואה בשחרור ירושלים ובמאמץ לחיסול "הגידול הסרטני של ישראל" ערך עליון של המהפכה האסלאמית ועדיפות עליונה של העולם המוסלמי. ההודעה מדגישה את הצורך באחדות כלל הקבוצות הפלסטיניות במאבק נגד ישראל וקוראת לארגונים ולמוסדות הבינלאומיים והאזוריים לפעול נגד "מזימות" ישראל "לייחד את האדמות הפלסטיניות הכבושות ולחסל את זהותה הלאומית וההיסטורית של פלסטין". ההודעה גם מגנה את "הפשעים" המבוצעים על-ידי הארגונים האסלאמיים התכפיריים ועל-ידי שלטונות ערב הסעודית, מביעה תמיכה במאבק המתנהל בסוריה ובעיראק נגד הטרור האסלאמי ובסיוע האיראני בהובלת משמרות המהפכה לסוריה ולעיראק. כמו כן מגדירה ההודעה את ארצות הברית כאויב מספר אחד של העם האיראני ומתריעה מפני ניסיונותיה להגביר את חדירתה לאיראן בעקבות הסכם הגרעין (פארס, 1 ביולי 2016).

הנשיא רוחאני בתהלוכות יום ירושלים בטהראן (פארס, 1 ביולי 2016).

■ על רקע המשבר הנמשך ביחסים בין איראן לערב הסעודית כללו התהלוכות גם השנה קריאות נגד ערב הסעודית ובית המלוכה הסעודי לצד קריאות גנאי והסתה כנגד ישראל וארצות-הברית. בגילוי דעת, שפרסם המטה הכללי של הכוחות המזוינים האיראנים לקראת יום ירושלים, נכתב, כי שחרור ירושלים וחיסול "המשטר המזויף של ישראל" הם הסוגיה המרכזית והראשונה במעלה של העולם המוסלמי (פארס, 28 ביוני 2016).

מעורבות איראן במפרץ

■ איראן גינתה בחריפות את החלטת בחרין לשלול את אזרחותו של איש הדת השיעי הבכיר, שיח' עיסא קאסם (Sheikh Issa Qassim), בטענה שניצל את אזרחותו כדי "לשרת אינטרסים זרים" ולהטיף לבדלנות ולאלימות. ההחלטה התקבלה שבוע בלבד לאחר החלטת שלטונות בחרין להשעות את פעילותה של אגודת אלופאק (al-Wifaq), קבוצת האופוזיציה השיעית המרכזית במדינה.

■ בהודעה, שפרסם משרד החוץ האיראני, נאמר, כי הצעדים בהם נקטו שלטונות בחרין מחסלים את התקווה לפתרון הבעיה באמצעות משא ומתן ובדרכי שלום (מהר, 20 ביוני 2016). בגילוי דעת חריף וחריג, שפרסם קאסם סלימאני בעקבות החלטת שלטונות בחרין, הזהיר מפקד כוח קדס של משמרות המהפכה את שלטונות בחרין, כי המשך הפגיעה בשיח' עיסא קאסם עלול להוביל להתנגדות מזוינת ולהפלת המשטר בבחרין (פארס, 20 ביוני 2016). במקביל להודעת סלימאני פרסמו משמרות המהפכה הודעה נוספת, בה נאמר, כי שלילת אזרחותו של עיסא קאסם היא צעד בלתי אנושי ואנטי-דתי, שיצית מהפכה אסלאמית בבחרין ויוביל להתמוטטות המשטר הבחריני (פארס, 21 ביוני 2016).

שיח' דקאק (Sheikh Daqqaq), נציגו של שיח' עיסא קאסם, במסיבת עיתונאים בטהראן (תסנים, 22 ביוני 2016).

■ יו"ר המג'לס, עלי לאריג'אני (Ali Larjani), אמר, כי שלילת אזרחותו של איש הדת השיעי הבכיר היא סימן ל"נשימותיו האחרונות" של המשטר בבחריין. הוא ציין, כי על המשטר הבחריני ללמוד את הלקח מקריסת המלוכה האיראנית בשנת 1979. הוא הזכיר, כי כאשר השאה החל לאיים בשלילת אזרחותם של מי שלא יצטרף למפלגת השלטון, רסתאח'יז (Rastakhiz), היה בכך כדי לסמן את קצו הקרב של שלטונו (מהר, 21 ביוני 2016).